

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Сумський державний університет
Центр заочної дистанційної та вечірньої форм навчання
Кафедра журналістики та філології

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____ В. О. Садівничий

_____ 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавр

зі спеціальності 061 Журналістика

освітньо-професійної програми Журналістика

на тему

**ВІДОМІ НЕВІДОМІ ЗЕМЛЯКИ: ДОБІРКА ЖУРНАЛІСТСЬКИХ
МАТЕРІАЛІВ**

Famous unknown compatriots: a collection of journalistic materials

Здобувача(ки) групи ЖТз-93-1с Москаленко Ірини Олексіївни

(шифр групи) (прізвище, ім'я, по батькові)

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Ірина Москаленко

(підпис) (Ім'я та ПРІЗВИЩЕ здобувача)

Керівник _____
(посада, науковий ступінь, вчене звання, Ім'я та ПРІЗВИЩЕ) (підпис)

Співкерівник _____
(посада, науковий ступінь, вчене звання Ім'я та ПРІЗВИЩЕ) (підпис)

Москаленко І. О. Відомі невідомі земляки: добірка журналістських матеріалів [Текст] : робота на здобуття кваліфікаційного ступеня «бакалавр» ; спец. 061 – журналістика / І. О. Москаленко ; наук. керівник І. Л. Гаврилюк. Суми : СумДУ, 2023. 40 с.

У роботі представлені авторські матеріали в жанрі нарису, які об'єднані спільною темою. У матеріалах йдеться про відомих і невідомих вихідців із Буринщини, кожен із яких залишив по собі слід у житті рідного краю та України загалом. Зокрема, це матеріал про Леоніда Бугайова, який брав участь в експедиції до шостого континенту – Антарктиди. Інша публікація стосується життєвого та творчого шляху Анатолія Заступа – людини, яка все своє життя знімала кінолітописи рідного краю та неодноразово перемагала в конкурсах обласного, всесоюзного та республіканського рівнів.

Ключові слова: нарис, портретний нарис, медіа, земляки.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ І. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	6
1. Обґрунтування інформаційного продукту.....	6
1.1 Опис практичної проблеми.....	6
1.2 Аналіз матеріалів прямих та непрямих конкурентів (як відображення невизначеності умов створення інформаційного продукту).....	7
1.3 Обґрунтування методики, обраної концепції, праць, на яких ґрунтується робота	8
2. Специфікація виконаної роботи.....	8
2.1 Авторська ідея.....	9
2.2 Інформаційний привід.....	9
2.3 Цільова аудиторія.....	10
2.4.Характеристика джерел фактів та інформації.....	11
2.5 Прогнозовані результати сфери застосування.....	11
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	12
РОЗДІЛ ІІ. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОДУКТ	14
«Скринька пам'яті».....	14
«Кінолітописець із Буринщини».....	30
ВИСНОВОК	39

ВСТУП

Актуальність. У час, коли Україна перебуває у стані війни, кожен українець болісно переживає за свою Батьківщину. Війна об'єднує людей, пробуджує національну свідомість та любов до рідної землі.

Ми маємо пам'ятати своїх земляків – усіх тих, хто творить та творив історію України, та залишати нащадкам згадки про таких людей – розповідати про наш унікальний народ, про наші здобутки та перемоги у різних сферах діяльності.

Якнайкраще таку функцію виконує портретний нарис. Наприклад, жанр замітки не зможе так ґрунтовно та емоційно передати таку інформацію. Ми створили два портретних нариси, у яких розповіли про вихідців із Буринщини, які кожен по-своєму став частинкою історії свого краю.

Метою роботи є створення інформаційного продукту, що розповість про цікавих та талановитих людей, вихідців із Буринщини, які стали частиною історії свого краю.

Реалізація мети вимагає виконання таких **завдань**:

- описати практичні проблеми, порушені у кваліфікаційній роботі;
- проаналізувати матеріали прямих та непрямих конкурентів;
- обґрунтувати методики, концепції, праці, на яких ґрунтується робота;
- окреслити специфікацію роботи, а саме авторську ідею, інформаційний привід, визначити цільову аудиторію;
- охарактеризувати джерела фактів та інформації, використані в роботі;
- спрогнозувати результати та сфери застосування інформаційного доробку;
- створити інформаційний продукт.

Авторський задум полягає у тому, щоб відкрити для читача особливих людей, які жили чи живуть поряд, розповісти про їхній вклад для Буринщини, Сумщини та України загалом.

Практичне значення полягає у популяризації жанру портретного нарису. Інформаційний доробок може бути використаний під час вивчення

дисципліни «Журналістські жанри» (модульний цикл «Художньо-публіцистичні жанри»).

Структура роботи. Дипломна робота складається з 40 сторінок: вступ, бібліографічний опис, пояснювальна записка, інформаційний продукт, висновок, використані джерела.

І. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1. Обґрунтування інформаційного продукту

1.1 Опис практичної проблеми

У сучасних ЗМІ рідко можна натрапити на матеріали, написані про українців – вихідців із маленьких населених пунктів, які не надто широко відомі громадськості. Проте саме такі публікації необхідні громадськості, адже здатні гуртувати, надихати, оскільки показують велич, міць, духовність та дух українців.

Ідеєю створення інформаційного доробку було – передати історію життя наших героїв, які творили історію свого краю, зачепити суспільно важливі теми й показати їх через конкретні ситуації та життєві долі.

Якнайкраще зміг передати основну ідею нашого інформаційного доробку жанр портретного нарису. Варто зазначити, що цей жанр доволі складний для написання, але достатньо цікавий, бо дає можливість розкрити крізь призму історії однієї людини суспільно важливі проблеми, історію того часу, коли жила ця людина, показати, що навіть одна людина, нехай і не надто відома загалом, може бути творцем історії свого народу. Ми наголошуємо на важливості того, що варто пам'ятати своїх земляків, збирати інформацію про них, передавати її наступним поколінням.

Проте ми не героїзуємо наших героїв, а показуємо їх звичайними людьми. Саме такий підхід дозволяє читачам наблизитися до головних героїв, зрозуміти їхнє життя. Так, наприклад, у матеріалі «Скринька пам'яті» головний герой Леонід Бугайов втратив зв'язок з рідними, все життя сумував за родиною та Україною, але так і не встиг за життя ще раз приїхати на рідну землю. Ми висвітлили цю проблему та підвели читача до того, щоб він зміг побачити її і не повторити в майбутньому.

Складнощами було і те, щоб минуле пов'язати з теперішнім. Наприклад, у матеріалі «Літописець з Буринщини» розповідаємо про Анатолія Заступа –

кіномитця-аматора. На той час це була важка робота, у цьому напрямку рідко працювали, але не сьогодні – у час смартфонів та високих технологій, де камера влаштована в кожному телефоні. Ми намагалися розповісти не лише про те, що він як кіномитець зробив для свого народу, а й про його сміливість змінити професію. Він не побоявся змінити життя вчителя праці на невідоме життя відеографа.

1.2 Аналіз матеріалів прямих та непрямих конкурентів (як відображення невизначеності умов створення інформаційного продукту)

Для того щоб зрозуміти, наскільки тема, порушена в нашому інформаційному доробку, є актуальною, затребуваною, ми проаналізували матеріали в жанрі портретного нарису, розміщені в буринській районній газеті «Рідний край».

У номері 11283 за п'ятницю 10 лютого 2023 року опубліковано портретний нарис під назвою «Своя часточка тепла для миру». Матеріал написаний про Степана Григоровича Вовка – вихідця з Буринщини. Його історія про те, що він побачив за своє життя дві війни, але не падає духом, допомагає іншим пережити ці нелегкі часи. Навіть у свої 85 ї Степан Вовк виплітає для захисників ЗСУ теплі шкарпетки. Матеріал передає його характер, мудрість та вселяє надію на краще майбутнє.

У номері 11281 за 20 січня 2023 року опубліковано матеріал у жанрі нарису «Надія згасла, застигли сподівання». Він про молодого хлопця Віктора Олеговича Ночівного, що віддав своє життя за батьківщину. Герой нарису став прикладом для багатьох, одразу після школи пішов служити, потім в АТО, а далі – повномасштабне вторгнення... Матеріал розповідає про життя Віктора Ночівного, його мрії. Портретний нарис продукує основну ідею: гинуть молоді хлопці, захищаючи свою країну, люди повинні цінувати життя та гордитися тим, що вони українці.

Матеріал «Сльозами горю не допоможеш, люди помогли» за 3 березня 2023 року (№11286) – теж портретний нарис про Галину Василівну, яка разом із

сім'єю пережила страшне нашествя буревію в Бурині. Історія про людську небайдужість, про те, які люди живуть поруч і можуть згуртуватися і допомагати у скрутні часи. Ця історія – приклад для наслідування.

Аналіз матеріалів у жанрі портретного нарису засвідчив, що цей жанр не часто використовується в медіа, тому ми вирішили його більше популяризувати.

1.3 Обґрунтування методики, обраної концепції, праць, на яких ґрунтується робота

Нарис – оповідний художньо-публіцистичний твір, у якому автор зображує підмічені ним у житті справжні факти, події, конкретних людей [5, с. 488]. Це журналістський жанр, основною метою якого є опис та аналіз подій і ситуацій, а також висвітлення їхніх причин. Він задовольняє особливу зацікавленість багатьох читачів у «людських» аспектах певної теми. При цьому особливу роль відіграє такий фактор, як інтерес аудиторії.

А. Глушко зазначає: «З одного боку, нарис дозволяє авторові виявляти серцевину досліджуваного явища. З іншого – використовуючи багатство мовностилістичних, образних засобів, властивих художній літературі, нарисовець здобуває унікальну можливість увиразнити написане» [4, с. 69].

Ми обрали для написання матеріалів такий різновид нарисової публіцистики, як портретний нарис, оскільки в центрі нашої уваги – долі конкретних людей.

М. Подолян зазначив: «У центрі портретного нарису – людина. Не просто «робот», «істота», а людина з характером, з її духовністю, з конкретними вчинками, які розкриваються в суспільно значимих діях, конфліктних ситуаціях... Головна особливість нарису – розкриття духовного світу героя, окреслення його характеру" [10, с.31-32].

О. Надточій дає таку характеристику портретного нарису: «У центрі портретного нарису – зображення внутрішнього світу людини, розкриття її характеру через конкретні суспільно значущі вчинки, конфліктні ситуації.

Герой портретного нарису – це конкретна людина, якій властиві певні позитиви та недоліки. Автор повинен подати не лише портрет у вузькому розумінні цього слова, а й опис умов, у яких живе, працює герой нарису, повідомити про його роботу, інтереси. Завдання автора під час написання такого нарису – з безлічі фактів вибрати найхарактерніші, найтиповіші, назвати час і місце дії, точно відтворити життєву ситуацію» [5].

Отже, як бачимо, портретний нарис дає можливість крізь призму долі конкретної людини дати зріз суспільно значущої проблеми, показати приклад для наслідування.

2. Специфікація виконаної роботи

2.1 Авторська ідея

Ідея твору – ядро авторського задуму, основна думка про змальовані у творі явища, висвітленню якої підпорядковані всі образи й художні засоби твору (ідеали й переконання, які автор прагне донести до читача через свій твір) [12].

Ідеєю роботи «Скринька пам'яті» було бажання довести, що навіть людина з маленького села може досягти вершин, що ми мало знаємо про тих, хто народився на тій землі, де ми зараз мешкаємо, що потрібно поновлювати пам'ять про таких людей..

Ідея для створення матеріалу «Кінолітописець з Буринщини» стало наше захоплення фотографією. Ми знали цю людину, але захотіли більше розказати й читачам нашого матеріалу.

Вважаємо, що кожен читач зможе знайти щось цінне для себе з нашого творчого доробку.

2.2 Інформаційний привід

Інформаційний привід – це подія, яка своєю значущістю або

екстравагантністю може зацікавити читача, стати предметом суспільного обговорення.

Інфопривід – не обов’язково якість відкриття чи унікальна інформація. Це може бути:

- нетрадиційний погляд на факти;
- свіже трактування загальновідомих подій;
- альтернативні думки та судження;
- контраргументи сторін ситуації.

Перед створенням матеріалу важливо думати про читача, його цінності, вподобання, про те, що саме йому може бути цікаво та корисно. Не менш важливо передбачити реакцію читача на публікацію. Це може бути:

- коментування;
- поширення публікації;
- практичне використання інформації [7].

Для написання нашої кваліфікаційної роботи був певний інформаційний привід, він полягав у тому, щоб створити якісний матеріал для того, щоб більше мешканців Буринщини та Сумщини загалом дізналися про своїх земляків, які колись творили історію, прославилися за життя. Ця розповідь мала показати, що ці люди зробили цінного і чому ми розповіли саме про них, задля якої мети.

2.3 Цільова аудиторія

Правильно визначити цільову аудиторію – одне з ключових завдань під час реалізації успішного проєкту. Маючи детальний портрет читача, ми зможемо ефективно розробити проєкт, а також використовувати правильні канали комунікацій і повідомлення.

Для того щоб максимально точно визначити свою цільову аудиторію, її слід поділити на кілька груп за такими принципами: статевим, віковим, географічним, фінансовим, професійним тощо [13].

Ми написали роботу, у якій йдеться про жителів Буринщини, тобто інформація буде корисна передусім для мешканців вищезазначеного регіону.

Також вона може зацікавити реципієнтів різного віку, статі чи професії: студенти, школярі, робітники, мами в декреті – всім, кому цікава історія нашого народу, для усіх, хто любить емоційність у жанрах.

2.4. Характеристика джерел фактів та інформації

Під час створення інформаційного продукту, для більш якісного написання матеріалу ми зверталися до корисних джерел.

Для написання матеріалу «Кінолітописець із Буринщини» ми переглянули власний ютуб канал Анатолія Заступа, де були опубліковані всі його кінострічки. Вчителька історії однієї із Буринських шкіл, Тетяна Романчук, теж досліджувала життя та творчість Анатолія Заступа, вона опублікувала всю зібрану інформацію на сторінці у Вікіпедії, саме звідти ми і взяли фотографії, що ілюструють наш матеріал.

Про його діяльність інформацію можна було також знайти на сторінках у Фейсбуці Буринської бібліотеки.

Для написання матеріалу «Скринька пам'яті» нам довелося спілкуватися за допомогою відео-дзвінка зі старшою дочкою головного героя Альоною. Вона розповіла нам про життя батька та його експедицію. Листи та фотографії, які були використані для написання матеріалу належали родині Леоніда. Ото ж для написання матеріалу було достатньо листів та спілкування з родиною Леоніда.

2.5. Прогнозовані результати сфери застосування

Наш інформаційний продукт має свою цільову аудиторію, ми плануємо опублікувати його (за умов успішного захисту) в районній газеті «Рідний край», а також на власній сторінці, де ведеться блог. Для багатьох людей ці матеріали, на нашу думку, будуть цікавими, адже в них ідеться про відомих-невдомих земляків, що багато зробили для рідної батьківщини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бібліотека Бурині. Оцифровано фільми Анатолія Заступа. URL: <https://www.facebook.com/bibliotekaburyni.bibliotekaburyni/> (дата звернення 10.05.2023).
2. Відеоканал «Заступ». URL: <https://www.youtube.com/user/anatoliyastupburin> (дата звернення 22.05.2023).
3. Волиняк П. Онтаріо – країна чудових рік і озер. Нові Дні. Торонто, 1964. Ч. 173. С. 17–19; Ч. 174–175. С. 13–20.
4. Глушко О. К. Художня публіцистика: європейські традиції і сучасність: моногр. Київ: Арістей, 2010. 192 с.
5. Надточій О. Л. Жанр портретного нарису: особливості викладання у ВНЗ URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/901733.pdf> (дата звернення 10.05.2023)
6. Житник І. Анатолій заступ і його кіновідеостудія «Буринь». URL:<http://ivanzhytynk.com/kultura/item/5273-anatoliy-zastup-i-yogo-kinostudiya-burin.html> (дата звернення 15.05.2023).
7. Інформаційний привід. URL:<https://gurt.org.ua/tools/journalizm/toolkit.3.pdf> (дата звернення 20.05.2023).
8. Ковальова Т. В. Розвиток жанру подорожнього нарису в українській журнальній періодиці 20–30-х рр. ХХ ст. : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунік. : 27.00.04 / Т. В. Ковальова. – Дніпропетровськ, 2014. – 21 с.
9. Охріменко В. Анатолій Заступ – кінолітописець сторінок історії Буринщини. URL: <https://www.facebook.com/Valeks0660> (дата звернення 21.05.2023).
10. Подолян М. П. Публіцистика як система жанрів – Київ : Центр вільної преси 1998. – 42 с.
11. Різун В. Ідея журналістської освіти в контексті дискурсу про університет.

URL: <http://journlib.univ.kiev.ua/Articles/ideya.pdf> (дата звернення 31.05.2023).

12. Тема, ідея та мотив художнього твору. URL: <https://ukrclassic.com.ua/katalog/teoriya-literaturi/2768-tema-ideya-ta-motiv-khudozhnogo-tvoru> (дата звернення 31.05.2023).
13. Як визначити цільову аудиторію URL: <https://ideadigital.agency/blog/yak-viznachiti-tsilovu-auditoriyu/> (дата звернення 10.05.2023).

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОДУКТ

СКРИНЬКА ПАМ'ЯТІ

Кожна фотографія має властивість переносити в минуле. Ти вдивляєшся в кожну деталь, у кожну емоцію на обличчях людей – і уявляєш їхнє життя, згадуєш себе маленьким, порівнюєш, ділиш життя на «до» та «після». Маленькою, я часто любила переглядати старі сімейні альбоми. Для мене завжди було важливо знати своє коріння.

Так сталося, що мій батько виріс сиротою, втратив дружину в 30 років та залишився з двома малими донечками, тому хто, як не він, розумів цінність пам'яті. Батько навчив мене цінувати життя, навчив пам'ятати. Він зберігає безліч сімейних альбомів із фотографіями, листами, документами. Мабуть, у багатьох із вас є такі собі сімейні скриньки пам'яті. Придивіться до них, бо саме у вашій скриньці зберігається історія. Історія, що може бути цінною не лише для вашої сім'ї, а й для ваших земляків.

Саме колись серед купи речей на горищі я знайшла одну скриньку, таку маленьку, побиту шашелем, але з однією великою історією. Ця історія про нашого земляка, що жив та прославляв свою батьківщину, історія про те, як важливо пам'ятати минуле, як важливо відновлювати втрачені зв'язки.

Бугайов Леонід Григорович – військовий, мандрівник, науковець, люблячий батько й чоловік. Це наш земляк, родом із Буринщини, що прославився своєю подорожжю до шостого континенту – Антарктиди.

Про нього пам'ятають і будуть пам'ятати земляки, адже така честь дається не кожному. Мало хто, особливо в ті часи, а це 80-ті роки минулого століття, міг потрапити до Антарктиди. Для цього потрібно було бути загартованим, мати сталеві нерви, ясний розум та безліч інших якостей.

Народився Леонід у селі Жуківка Буринського району Сумської області 1953 року в сім'ї вчителів Григорія та Євгенії Бугайових. Мати, Бугайова

Євгенія Володимирівна, була директором школи, за її керівництва в селі збудували двоповерхову школу, що працює і до сьогодні. Мав він ще молодшого брата Анатолія та сестру Олену.

Леонід – рідний дядько моїх сестер по батькові, завдяки його листам з експедиції ми й дізналися про його подорож. Листи зберігалися у покійної матері дівчат, Олени – рідної сестри Леоніда. Із часом ці листи-спогади опинилися в мого батька. Так сталося, що зв'язки між Леонідом та його сестрою Оленою обірвалися, навіть про її смерть брат дізнався вже 2014 року. Саме тоді ми й відновили зв'язок з Леонідом та його дітьми.

Леонід був людиною, яка дуже любила свій дім, цінувала родину та намагалась якомога більше зробити для батьківщини. Ще за життя на його прохання я фотографувала рідну Жуківку: школу, парк, пасовище, ставки, рідні вулички. Які ж щемливі були його слова про батьківщину! Пам'ятаю ту радість та одночасну тугу в його словах.

Леонід Григорович усю свою мандрівку листувався з рідними. На жаль, збереглося не так багато листів. У свої шкільні роки я носила ці листи до школи, однокласники та вчителі із захватом переглядали фотографії та вчитувались у рядки – дивовижно, і це наш земляк! Кожен рядок захоплює настільки, що не хочеться відриватися.

Альона Бугайова (старша донька Леоніда) живе разом із матір'ю в Латвії, де більшу частину свого життя провів і Леонід Григорович. Вона не так багато знає про подорож, але багато розповіла, якою батько був людиною. Коли я зв'язалася з нею, то вона дуже зраділа, що про нього пам'ятають та хочуть почути більше. На моє прохання розпитала в матері – колишньої дружини Леоніда Григоровича – про батька.

Бугайов Леонід Григорович

Шлях від сільського парубка до чоловіка, що підкорив Антарктиду

Усе починалося з того, що Леонід навчався в Росії у військовому топографічному училищі. Після училища його направили в Латвію до військової частини – малювати топографічні карти світу та будувати вежі.

Із майбутньою дружиною познайомився в Латвії у місті Цесіс, де була розташована військова частина. Уже після народження 1978 року дочки Альони Леонід та його дружина Аніта Грабовська уклали шлюб.

Леонід з дружиною Анітою Грабовською

«Брат Сергій народився 1979 року. Тата майже не бувало вдома. Вони стояли на об'єктах вежі, де тижнями жили в польових умовах у лісі з солдатами в палатках. І одночасно проходили стажування з виживання в лісі та вмінні орієнтуватися по місцевості», – розповідає Альона про те, що батьку прийшлося багато чим жертвувати, щоб його відправили до Антарктиди.

Одночасно з роботою у військовій частині Леонід проходив курси в м. Сімферопіль. Після чого отримав розподіл у науково-дослідну експедицію до Антарктиди, тобто у 80-х роках він готувався до експедиції на рік. Так Аніта Грабовська сама залишилася з двома дітьми чекати чоловіка.

Леонід з дітьми. Син Сергій, донька Альона та наймолодша донька Оксана

Леонід же дуже сумував за родиною, але розумів, як йому пощастило, який це шанс для нього; ніколи не забував ділитися своїм досягненнями та враженнями, намагався якомога більше розповідати все, що пережив. У своєму листі до матері він писав: *«Вечорами трохи ставало нудно, дуже сумую за Аніткою, Сергієм та Альонкою, як вони там? Анітка надіслала телеграму. Пише, що теж нудьгує, чекає. Якщо дочекається, то їй ціни не буде, я її на руках носитиму. За вами теж іноді сумую, але не так важко на душі, все-таки дається взнаки, що вже багато років не живемо разом».*

Перетин екватора. Дорога в невідоме

1981 року Леонід вирушив в експедицію. Команда його налічувала 26 осіб з різних куточків СРСР. Кожний був відібраний за певними критеріями – наприклад, стресостійкість та витривалість.

«Колектив був підібраний на відмінно, всі хлопці дуже спокійні, а це дуже важливо, адже протягом цілого року, крім 26 осіб, що приїлися (включаючи і своє, іноді заглядаєш у дзеркало), більше нікого не бачиш, у кожного свій характер, своя вдача, гонор тощо. І все це треба тримати в собі. Загалом треба мати залізні нерви та максимум спокою, завдяки цьому у нас не було жодної бійки, що буває дуже рідко, та жодної гризні. А це один із основних показників успішного завершення зимівлі», – згадує Леонід Григорович у листах.

Колектив

Подорож Атлантичним океаном була довгою, але відкрила для звичайного хлопця з Буринщини багато чого нового, зокрема побут інших народів, їхній менталітет, краєвиди тощо.

Тільки дорогою до Антарктиди він стільки всього побачив на власні очі: сьогодні він у Монтевідео (Уругвай), а за кілька днів вже причалив із командою до Санта-Крус на Канарських островах. Леонід навіть про ціни на товари детально розповідає у листах, наче хоче перенести читачів до себе на той базарчик, де за все розплачуєшся песетами, а не рублями.

«Отримав я 4856 песет, це за весь час плавання туди, я зрозумів, що це дрібниці, ну, наприклад, скажу, що хороший килим коштує 10000 песет, середній 5500, паяльник 1000 песет, електропраска близько 5000 песет, ляльки 400, дитяча білизна, сукні чи штани – 3500, дитячі іграшки до 1000 песет і т.д. У Санта Крусі провели майже 3 дні з 1.02 по 3.02, підійшли в неділю вранці годині о 10.00 (по московському часу о 13.00) і відійшли у вівторок о 19.00. Місто саме вражаюче, красиве, впадає в очі велич і різноманітність вітрин», – напише Леонід в одному із листів.

Перетин екватора

Для кожного, хто вперше перетинає екватор, була спеціальна посвята. Це більше розвага. Думаю, така подія запам'яталась Леоніду надовго. Ось що він пише про це близьким:

«8.02 у неділю святкували свято Нептуна під час переходу через екватор. Я був у ролі чорта, свято було веселе, після виходу Нептуна і зустрічі його з капітаном чорти почали хрестити тих, хто вперше переходив через екватор»,
– Леонід вдавався до найменших подробиць, згадуючи посвяту.

«Хрещення полягало у наступному: спочатку підводили до Нептуна, той давав згоду його на хрещення або викуп, після цього клали його на живіт, м'яке місце змочувалося милом, ставилася печатка і людину кидали в басейн, після чого русалки допомагали вилізти з басейну, підводили до виночерпія і той наливав йому вина. Наприкінці свята новобранці викупували в басейні Нептуна з усією його свитою, чортами, піратами та русалками. Загалом

свято пройшло весело. Увечері вручили дипломи Нептуна. З цього дня сонце почало ходити з права на ліво. Полярної зірки вже не видно, зате видно добре південний хрест, місяць догори ногами піднімається і взагалі все нове та цікаве».

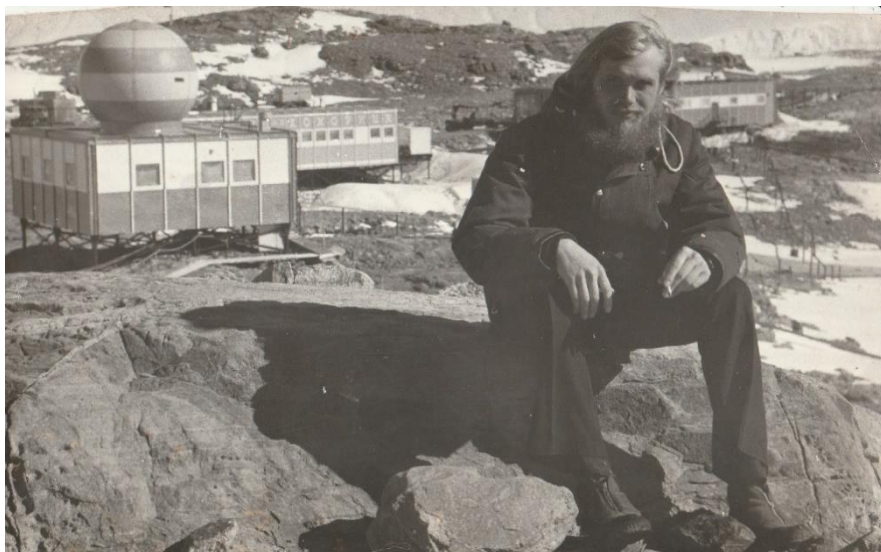
Леонід описував кожен дрібничку, наче хотів, щоб рідні теж прожили разом із ним ці моменти: пропливли через Атлантичний океан, милувалися його красою; побачили рибок, що вміють літати; разом пройшли через екватор.

«Вчора, тобто 14.02 вранці, пощастило побачити дельфінів, пройшли зустрічним курсом повз наш теплохід приблизно в 10 метрах, але ми не встигли навіть сфотографувати їх, по-перше, це було настільки несподівано і захоплююче, а по-друге, ні в кого в цей час не було з собою фотоапарата, а збігати ніхто навіть не встиг збагнути. Вільний час проводили майже всі одноманітно, вдень купаємось у басейні та засмагаємо, увечері після вечері дивимося фільми, а потім хто знову в басейн, хто за книгу – і спати».

Я стовідсотково впевнена, що йому вдалося перенести читачів листами в час подорожі Атлантичним океаном.

Антарктида

У 80-х роках не було смартфонів та інтернету, листи йшли довго, особливо з Антарктиди. Леонід завчасно вітав із прийдешніми святами, якомога більше розповідав, просив рідних частіше писати. Звісно, він, як тільки команда прибула на місце, взявся писати, щоб повідомити, що з ним все добре, щоб рідні не хвилювалися.

Леонід на фото їдальні «Поморник»

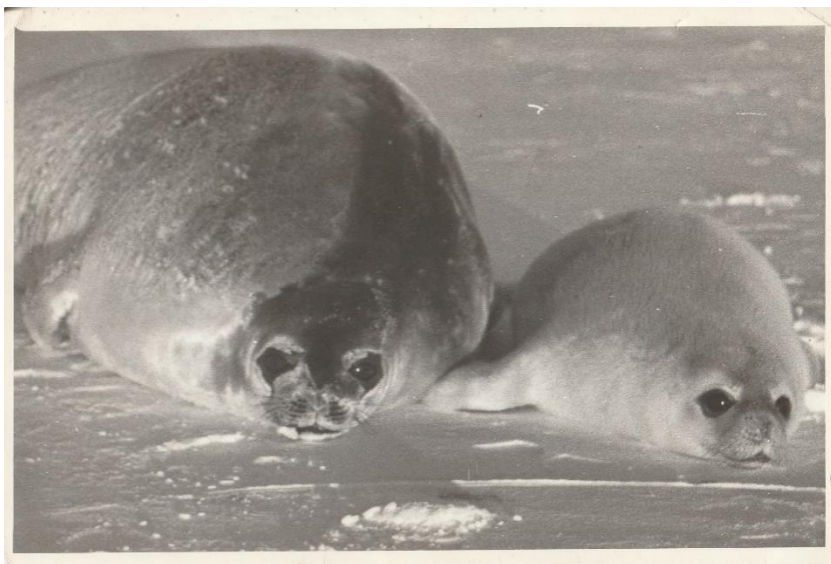
«Передаю вам великий привіт з шостого континенту. У мене поки що все добре. До узбережжя прибули 4.03.81 року. Мамо, отримав від вас телеграму і був дуже радий. Особливо мені було цікаво дізнатися, що ви в школі стежите за моєю поїздкою. На жаль, я не зміг послати більше телеграм після Беллінсгаузена, а зараз ми вже прибули. 5.03.81 р. сьогодні дали телеграму з дому, привітали зі святом 8 Березня. На рахунок фотографій не знаю, постараюсь переслати вам через Аніту, шкода мені їх обрізати, а маленьких поки що немає, якщо встигнемо зробити і передати, значить, хлопці вкладуть у конверт, і ще передаю через Аніту книжку-брошуру з теплоходом «Естонія», на якому ми пливли. 1 березня пересіли на дизель-електрохід «Капітан Марков»».

Звісно, як дитину XXI століття мене дивує, наскільки складно було в ті часи з комунікацією. Попри всі складнощі, люди пишуть одне одному, і не

просто короткі смс типу: «Привіт! Як ти?», а добирають кожне слово, кожну фразу, пишуть від руки каліграфічно й без помилок – ну, диво!

Через те, що рідко можна було передавати пошту, часом звертався в листах одночасно до багатьох рідних, друзів та знайомих. Цитую: *«Не дивуйтеся, що звертаюся до вас усіх в одному листі, але я дуже скучив за вами, а писати кожному одне й те саме немає сенсу. Я живий-здоровий, чого і вам бажаю».*

Про експедицію донька Леоніда Альона багато не розповіла, згадала лише, як маленькою вона бачила величезне яйце королівського пінгвіна, яке вдалося привезти батьку до школи в Жуківці. Згадала й про те, що в Антарктиді батько з командою обстежували місцевість, а ще оберігали королівських пінгвінів, які тоді були в Червоній книзі.

Антарктичні тюлені

Рік життя в Антарктиді

За час подорожі Леонід Григорович змінився внутрішньо, змінив кілька сфер діяльності. Він встиг побувати і поваром, і сантехніком, і вантажником, і редактором стінної газети, і оформлювачем, столяром, навіть слюсарем.

Найважчу пору року, зиму, пощастило пережити без пригод. Про зимівлю Леонід писав: *«Зима спочатку була трохи моторошна, але в той же час і цікава, моторошна тому, що цілодобово на вулиці темно й дуже часті снігові бурі. Вітер досягав до 40м/с, а крізь сніг не видно було нічого за 5 м від себе. У такі дні зазвичай всі роботи припинялися, сиділи найбільше по будинках і займалися своїми справами, якщо виходили до їдальні, то тільки групами і йшли по натягнутих від дому до будинку мотузках. Морози цього року були невеликі – до -30 градусів, це тому що віяв переважно північно-східний вітер і дув по 10-20 днів, потім тиждень зазвичай затишшя, а потім все спочатку. Сніг тут дуже дрібний і щільний, поки пройдеш 100 м, то надує в такі місця, що й не подумаєш, а після урги йдеши по заметах і навіть слідів не залишається, але що таке наші сліди, якщо навіть наші тягучки – і ті не провалюються».*

Природа Антарктиди не могла не залишити «тимчасових» мешканців без вражень. Попри темряву, експедиторам вдалося спостерігати за південним сяйвом.

«Коли вітер стихає і прояснюється небо, дивимось південні сяйва. Якими тільки вони не бувають: одне сяйво бачили триколірне, а решта іноді двох кольорів, але частіше білі, формою нагадують картину кількох десятків прожекторів з різних боків, що світять на один літак, тобто сяйво сходиться в зеніті, а світити починає за горизонтом, наче покривало, що коливається на слабкому вітрі, але найкрасивіші бувають у формі стрічки, що розвивається, не дуже широкі, але довгі і 2-3-кольорові. Загалом було на що подивитись».

Весною дні становились довшими, антарктичне сонце наповнювало серця радістю. З'являлося воно дуже рідко, але, виглянувши вперше лише на пів години, змусило всіх застигнути й дивитися на нього. Із початком весни у людей з'явилося більше роботи та нових турбот.

Тепло осені й антарктичне сонце дало змогу зайнятися вирощуванням рослин.

«Зайнялися городництвом, на всіх вікнах у ящиках зростають помідори, огірки, квіти. Треба віддати належне антарктичному сонечку: помідори, огірки та всі інші рослини ростуть з такою швидкістю, що тільки дивуєшся. Помідор виростає за місяць до 70-90 см заввишки».

Леонід Григорович не раз згадував, що, крім тюленів, яких бачив дуже часто, познайомився ще з поморниками та пінгвінами: *«У середині жовтня у нас з'явилося господарство – з бар'єру прилетіли поморники, з'явилася турбота про них, кожен що-небудь несе з їдальні. Це хоч і хижий птах, але все ж таки живий, годуємо прямо з рук, схоплює їжу з рук на льоту і дере досить акуратно. У середині листопада до нас на станцію з бар'єру прийшов пінгвін, а ця відстань майже 100 км, пройти пішки голим льодом, одному, тим більше з його зростом у 50-60 см, я дивуюся, та ще й без їжі, адже це ж треба подолати 100 км порожню пустелю, що морить, я б на таке не пішов».*

За час перебування в Антарктиді Леонід не забував і про школу на Батьківщині, все хотів більше поділитися враженнями та щось привезти унікальне.

«Шкода, що ми стоїмо за 80 км від узбережжя й у мене не буде можливості зробити опудало з пінгвінів і назбирати пінгвінових яєць для школи, я хлопців попросив, вони обіцяли заготовити для мене, але ближче до кінця зимівлі подивимося. Дуже хотілося б для школи зробити подарунок – опудало пінгвіна та яйце».

Додому наш Леонід Бугайов повернувся лише в травні.

Життя після

Після експедиції Леонід повернувся до Латвії, де й проживав до кінця життя. Так сталося, що військову частину закрили, всіх військових

перенаправляли кого куди. У нього ж з'явилася можливість залишитися в Латвії. Часто він згадував Батьківщину, хотів провідати, але, на жаль, так і не встиг цього зробити за життя.

1987 року в Леоніда та Аніти народиться ще донька Оксана. Пізніше вони розлучаються. Леонід Григорович через якийсь час стане жити з Анітою Купершміт в селі Рамулі. Поберуться лише у 2017 році. Ця жінка й доглядатиме Леоніда до останніх його днів.

Альона Бугайова розповіла, що батько любив рибалити у вільний від роботи час. Полички та грузила для вудок робив сам. Полювання теж було його хобі. Постійно читав книжки. Без книжок він не міг. До останнього дня був із книгою.

У 2017 році у нього виявили рак шлунка. Альона поділилася з нами найболючішим і проговорила, що йому довелося пережити.

«Зробили операцію. Далі хіміотерапію. Начебто навіть став одужати. Бодрячком! А потім різко став худнути... Рак кісткової тканини та печінки. У грудні 2018 року після Різдва його дружина Аніта зателефонувала мені й сказала, що йому зовсім погано й вона не хоче залишатися сама. Я лишила дочку з братом і поїхала до них. Приходжу, а його дружина пошепки мені каже, щоб не говорила, що я повідомила про його стан, просила, щоб сказала, що сама сіла на останній автобус. Я спілкувалася з ним, як зі здоровою людиною. Вилаяв, що не їм нічого, худа. Попросив поставити йому на табуретку сала, чарочку горілки, цукерки. Ми їли разом, правда, він з'їв зовсім трохи. У нього вже відмовляли легені, тому він часто був із кисневою маскою. Попросив, щоб його вкрили. Взяв мене за руку і сказав: «Які в тебе теплі руки»... Подякував, що бачив онуку Софію. Набрал повітря й сказав: «Ну от і все». Тата не стало».

Шкода лише, що він так і не зміг провідати свою домівку за життя.

Односельці, рідні, знайомі згадують Леоніда Бугайова дуже добрим, щирим, світлою людиною. Він був душею компанії, гарним товаришем і чудовим батьком. Ця історія не закінчується, я маю надію, що Леоніда Бугайова запам'ятають та будуть згадувати. Думаю, йому було б приємно знати, що про нього не забудуть навіть у далекому 2023-му й будуть дивуватися, що на Буринщині колись жив такий відомий-невідомий земляк.

67

Здраветуйте мои дорогие
родные, папа, мама, Ленок, Толя,
Тая, тетя Маня, тетя Вера, тетя Катя,
Валентин Григорьевич, Юбка и Сергеев.
Не удивляйтесь, что обращаюсь к вам
всем в одной письме, но я очень сос-
кучилась за вами, а писать каждо-
му одно и то же нет смысла. Я
жив-здоров лето и вам желаю.
Самое трудное время года зиму мы
прошли без приключений, сейчас
уже заканчивается весна, а Новый
год будем встречать в разгар лета.
Зима поначалу была нежной ~~пу-~~
~~шковой~~, но в то же время и интерес-
ная, пушковая потому, что круглые
сутки на улице темно и очень гас-
тые снежные бури. Ветер достигал
до 40 м/сек, а слой снега не видно
было никак за 5 м от себя. В

Уривок з листа Леоніда

рши южные сияния. Какими 68
 только они ни бывают, одно сияние
 видим трех-цветное, а остальные
 тогда двух цветов по части Земли.
 Формой напоминают картину
 нескольких десятков прожекторов с
 разных сторон светящих на один
 самолёт, т.е. сияние сходится в
 зените, а светить начинает за го-
 ризонтом, то как колеблющаяся на
 слабом ветру полотнище, но самые
 красивые ~~то~~ бывают в форме раз-
 вевающейся ленты, не очень ши-
 рокие но длинные и 2-х-3-х цветные.
 В общем было на что посмотреть.
 Но вот на улице стало светать, дни
 становились все длиннее и длиннее,
 и в один прекрасный день мы уви-
 дели солнце, оно выглянуло всего
 на короткое время, но радости нашей

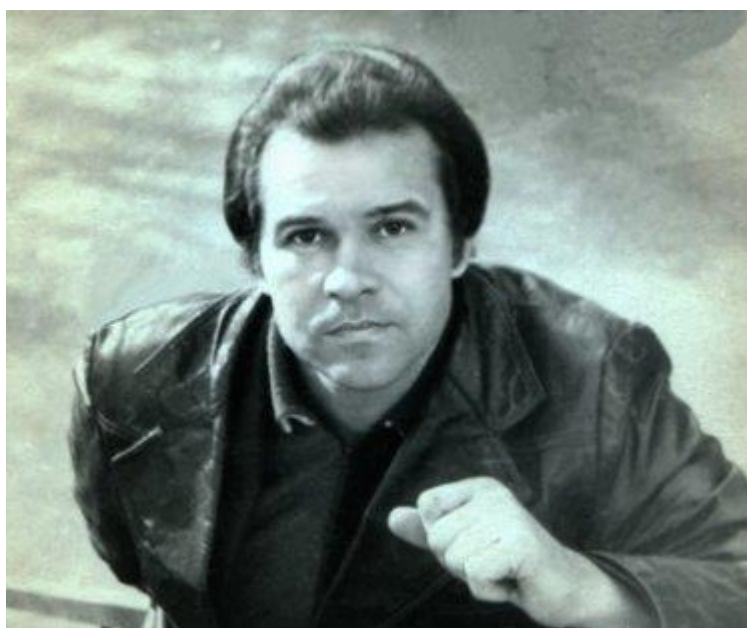
Уривок з листа Леоніда

КІНОЛІТОПИСЕЦЬ З БУРИНЩИНИ

Українці – дуже сильні, хоробрі, талановиті та унікальні люди. Наш народ славиться талановитими та обдарованими людьми, що змінювали хід історії, прославили Україну. Ви теж можете пригадати хоча б одну людину, життя якої може бути цікавим, надихати, бути прикладом для наслідування. Це може бути ваш сусід, дядько подруги, бабуся колеги чи колишній вчитель праці. Ми навіть не задумуємось, що люди з великою історією можуть жити зовсім поряд.

Я хочу розповісти про одну людину, що надихнула мене втілити давню мрію у життя. Він зміг розкрити свій талант та стати прикладом у галузі кіно для подальших поколінь. Сьогодні я вкладаю багато зусиль, щоб розвинутися в галузі фотографії, і мені є чому повчитися в цієї людини. Це наш земляк Анатолій Заступ.

Анатолій Заступ – кінолітописець історії Буринщини, організатор, керівник самодіяльної народної кіновідеостудії «Буринь», автор понад 227 кіно- та відеосюжетів (період з 1967 по 2007 роки). Наш герой відомий не тільки серед жителів Сумщини, а й далеко за її межами.

Анатолій Заступ

Дитинство, навчання, робота та шлях до першої камери

Анатолій Заступ народився 28 грудня 1941 року в селі Клепали Буринського району Сумської області в сім'ї колгоспників. У 1949 році вступив до 1-го класу Клепалівської семирічної школи, яку закінчив у 1956 році. З 1957 по 1960 роки навчався в Півненківській школі ФЗН м. Тростянець, де здобув спеціальність столяра.

З 1961 по 1975 роки працював учителем трудового навчання, креслення та образотворчого мистецтва Клепалівської восьмирічної школи, викладав і навчався в школі робітничої молоді, де отримав середню освіту. За роки роботи в навчальному закладі відпрацював більше ніж 20 змін у районному піонерському таборі «Чайка» старшим піонервожатим, начальником табору та на інших посадах.

Відома й така сторінка його життя: він брав участь у роботах з ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, був депутатом міської ради чотирьох скликань.

Проте найбільше часу Анатолій Заступ приділяв єдиному захопленню – кіно. Точніше – створенню кіно. Іскру цієї пристрасті в дитячій душі хлопчика з Клепал запалила пересувна кіноустановка, на якій у сільському клубі демонструвалися фільми.

Анатолій розпочав свій шлях до мрії, коли працював вчителем. На простеньку дешеву кінокамеру, плівку, хімікати він заробив на сільськогосподарських роботах, допомагаючи разом з учнями місцевому колгоспові. І вже 1967 року зняв перший аматорський фільм «Клепалівська сільська кінохроніка». Так він поклав початок своєї творчої діяльності.

Кінокамера, якою кіномитець Анатолій Заступ починав знімати перші фільми

Перші фільми та заснування кіностудії районного рівня

Анатолій був звичайною людиною, яка мріяла реалізувати себе у сфері кіно, він був такий, як і всі на початку творчого шляху: боявся, що нічого не вийде, був самокритичним, надто переймався дрібницями, але завзятість та мрія привели його до успіху. Сьогодні кіномистецтво – наймолодша, але одна з найпопулярніших галузей. Анатолію вдалося ще за часів СРСР, коли навіть камеру було важко придбати, та ще й мешканцю маленького села, досягти успіху. Тому зв'язки та багатство не завжди стоять за великими людьми.

У 1975 році Анатолію Заступу запропонували організувати в Бурині першу в області аматорську кіностудію. Анатолій Дмитрович вагався, бо були сумніви з того приводу, що не зможе працювати на районному рівні. Знав, що професійності йому ще бракує, хоч бажання творити було. І все ж таки у 1975

році кіностудія «Колос» на чолі з молодим кіноаматором при районному Будинку культури була створена.

Цього ж року приходять перший успіх: Буринська студія кінолюбителів взяла участь у міжнародному фестивалі «Міст побратимів світу» (м. Одеса), де фільм «Перемогу кували і мої земляки» став лауреатом. Можна лише уявити, що відчував Анатолій Дмитрович у ті хвилини. Тривалий час Анатолій Заступ очолював гурток кінофотоаматорів при районному Будинку піонерів.

У 1977 році кіностудії «Буринь» першій в області було присвоєно звання «народна», а 1994 року вона була реорганізована на кіновідеостудію. Творчий доробок студії та її керівника справді вагомий – це понад 90 кінофільмів, 54 кіносюжети та 83 відеофільми. Фільми брали участь в міжнародних фестивалях в Україні, Франції, Ізраїлі, Іспанії Молдові, країнах Балтії.

Емблема народної кіновідеостудії "Буринь". Автор емблеми – Роман Єфіменко, член Спілки художників СРСР (уродженець села Клепали)

Кіно, відзняте Анатолієм, було про народ, про побут, про справжнє та невідоме. Про минуле Буринщини, про цікавих людей та події з історії нашого краю. Фільми достатньо прості, але саме цим і підкупають, наче мають власну душу. Своїй творчості Анатолій Заступ віддав 32 роки життя.

Не стало Анатолія Заступа взимку 2021 року.

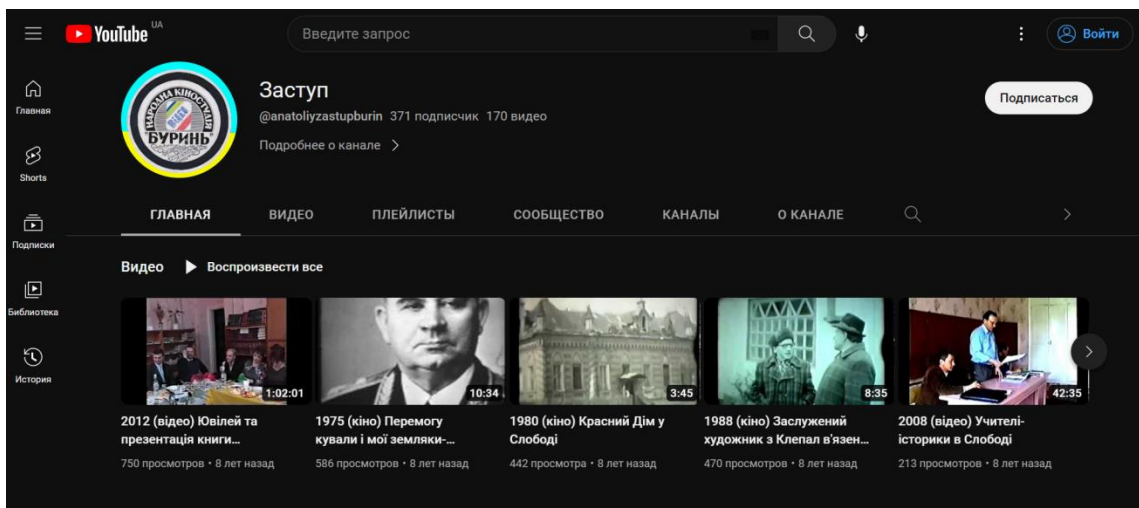
Визначні фільми та власний YouTube-канал

Передивляюся підшивки газет, збираючи інформацію про Анатолія Заступа, і мало не в кожній публікації згадуються його перемоги на конкурсах всесоюзного, республіканського та обласного рівнів. Фільм «Пам'ять про голод в селі Пісках живе» став переможцем міжнародного кінофестивалю «Кінокіммерія-2008» у номінації «За емоційне розкриття теми голодомору». Лише уявіть, що стоїть за кожною великою перемогою: команда, ідеї, багатогодинні зйомки, монтаж, звук, а скільки хвилювань та надій!

Якби Анатолій Дмитрович був живий, я б запитала, як йому вдалося не збитися зі шляху та втримати високу планку. Часто буває так, що людина втрачає себе, зневірюється у справі свого життя, але це не про Анатолія Заступа – кожен новий фільм, як новий витвір мистецтва.

Сьогодні 167 фільмів оцифровано та вони розміщені у вільному доступі на YouTube-каналі Анатолія Заступа.

Власне, для мене цей канал – як подорож у минуле. Переглядаючи відео, яскравого свята Купала в Бурині, районних конкурсів, концертів, розумієш цінність зафіксованих відео. Так приємно бачити на відео молодими наших дідусів та бабусь.

Ютуб-канал Анатолія Заступа

За перші 7 років існування кіностудії «Буринь» було знято більше ніж 20 фільмів. Серед них «Перемогу кували і мої земляки», «Літопис, народжений Жовтнем», «Пам'ять», «Кроки п'ятирічки», «Таке в них покликання».

У кіностудії працювало 15 аматорів. Серед студійців – учителі, журналісти, представники інших професій. Загалом фільмотека студії нараховує понад 240 картин та сюжетів, які брали участь у різних республіканських та обласних конкурсах. Тематика кінофільмів багатоманітна – від трагічних подій («Афганці мого району», «Пам'ять про голодомор у Пісках живе»), до яскраво величних («Свято Різдва Христового у Буринській церкві», «100 років Буринському цукровому заводу», «500 років козацької слави»). Студія «Буринь» одержала велику золоту медаль першого Всесоюзного огляду художньої самодіяльності, а її керівник Анатолій Заступ – золоті медалі I, II і III Всесоюзного фестивалів народної творчості.

Відзнаки та нагороди народної кіновідеостудії «Буринь» та її керівника Анатолія Заступа

Фільми Анатолія Заступа не раз були відзначені нагородами. Так, на одному з обласних конкурсів-оглядів у Сумах студія представляла фільм «Чолом тобі, хліборобе», де робота аматорів здобула диплом I ступеня, а її автору, Анатолію Заступу, вручено грошову премію.

Чи пам'ятають наші земляки Заступа сьогодні?

Я лише з цікавості запитала у своєї бабусі, чи знайома вона була з творчістю Заступа, і почула багато цікавого про цю людину.

«Іро, твій дідусь був знайомий з ним, вони не раз перетиналися на різних концертах, а до того він знав його ще вчителем праці».

Мій дідусь, Микола Дубина, був учителем та організатором, часто брав участь у районних конкурсах, де грав на баяні чи піаніно або готував дітей до конкурсів.

«Пам'ятаю, що майже кожна важлива подія не обходилися без камери Анатолія. На Буринщині він був дуже популярним, було модно тоді запросити його зняти, наприклад, випускний. До речі, він знімав випускний маминій подрузі, мабуть, Ліля зберегла це відео», – говорить моя бабуся, Валентина Павлівна.

Вчителька історії однієї із Буринських шкіл, Тетяна Романчук, теж досліджувала діяльність Анатолія Заступа. Ось як вона представила Анатолія Дмитровича у своєму матеріалі:

«Здорове честолюбство – така рідкість у наш непростий час. Анатолій Дмитрович має таку якість, тому й зробив свій посильний внесок у суспільне життя нашого міста. Він у постійному пошуку: захоплюється краєзнавством, стояв у витоків кабельного телебачення на Буринщині. Тож не випадково Анатолію Дмитровичу Заступу за пропозицією постійної комісії міської ради з питань депутатської етики, законності і правопорядку, згідно з рішенням двадцять п'ятої сесії міської ради п'ятого скликання від 18 грудня 2009 року, було присвоєно звання «Почесний громадянин міста».

Анатолій Заступ був лауреатом премії «Гордість Сумщини». Невтомний краєзнавець та пошуковець. Його дослідження про участь буринців у Великій Вітчизняній війні вміщені в «Книзі пам'яті». Вивчив та дослідив вік дубів в парку Павлова, біля центральної аптеки в м. Буринь та в с. Чумакове.

Упертий, невгамовний, наполегливий у праці, гордий і самокритичний, Анатолій Дмитрович досягнув бажаного в кіно, постійно удосконалював свій професійний рівень. Вишукана виконавська майстерність і тонке відчуття навколишнього світу викликають захоплення глядачів і до сьогодні.»

І це далеко не все. Часто Анатолія Заступа згадують у матеріалах районної газети, вчителі історії згадують у школах, його роботи трапляються й на сторінках фейсбуку Буринської міської ради.

Керівник студії А. Д. Заступ (зліва)

Анатолій Заступ прожив яскраве життя та залишив нам у спадок безліч історично важливих моментів. Маю надію, що колись його справу буде продовжено, адже, як говориться у старій приказці: «Хто не знає свого минулого, не вартий свого майбутнього». Анатолій був творцем живої розповіді наших предків, він намагався прищепити любов до рідної землі, людей, намагався виховати в кожному національну свідомість, передати традиції та звичаї рідного краю.

Історія, знята Анатолієм Заступом, починалася з повоєнних років і завершена сьогоднішнім. Це не просто хроніки Буринщини – це віконце в минуле, яке слід вивчати та викарбувати у своїй пам'яті.

ВИСНОВОК

Наша кваліфікаційна робота складається з двох портретних нарисів – «Скринька пам'яті» та «Кінолітописець з Буринщини». В інформаційному продукті на конкретних життєвих прикладах ми показали особливості характеру героїв. Виділили найбільш значущі, стрижневі риси вдачі, виразно й емоційно розповіли про них. Ми намагалися писати матеріали так, щоб «змусити» читача замислитися над долею героїв.

Ми досягли поставлених завдань, а саме:

- розповіли про людей, які жили та прославляли нашу батьківщину;
- осмислили здобутки головних героїв;
- допомогли читачам побачити проблеми;
- показали, що важливо пам'ятати про тих, хто колись творив історію.

На нашу думку, ми створили актуальний інформаційний продукт, який є соціально значущим для українців, особливо у час війни на території України, розповіли про наш унікальний народ, про наші здобутки та перемоги у різних сферах діяльності.

Під час написання кваліфікаційної роботи ми зіштовхнулися з такою проблемою: герої, про яких ми розповідаємо, вже померли, були моменти, коли хотілося поставити запитання, на які б хотілося почути їхню відповідь.

Дослідивши матеріали з газети, помітили, що в основному жанр нарису не використовується. Хоча війна, яку розв'язала росія проти України, вплинула на зміну жанрових пріоритетів – нариси все частіше почали з'являтися в медіа. Здебільшого в них розповідається про загиблих героїв, що боронили нашу країну. Такі матеріали емоційні та дуже болючі, але через них люди краще розуміють те, які зараз важкі часи. Як бачимо, портретний нарис постійно трансформується та залишається популярним.

Працюючи над матеріалами, зрозуміли, що жанр портретного нарису складний, потребує багато зусиль для написання: дослідження життя героїв, об'єктивна оцінка ситуації, розв'язання суспільно важливих проблем тощо.

Портретний нарис – це жанр, який максимально дав нам можливість розкрити поставлену мету. Вважаємо, що наші роботи достатньо емоційні, глибокі, знайомлять із внутрішнім світом героїв, ведуть за руку через їхні життя та змушують задуматися над власним.